

**Η προ της πτώσεως ακεραιότητα του προσώπου,
κατά τον Άγιο Μακάριο τον Αιγύπτιο.
Άγιος Ιουστίνος Πόποβιτς († 1979).**

Ο γνήσιος και αληθινός άνθρωπος ο όσιος Μακάριος ο Αιγύπτιος κυριολεκτικά βασανίζεται από το δραματικό μυστήριο του ανθρώπινου προσώπου. Κατεβαίνοντας στο βάθος του ανθρώπου διεισδύει μέσ' από τα στρώματα που στοιβάχτηκαν πάνω στον αινιγματικό πυρήνα του κατά το πέρασμα της ιστορίας, για να βγει πέρα απ' αυτά στην πρώτη προ της πτώσεως κατάσταση του ανθρώπου, και στο θείο Πρωτότυπό του. Και εκεί, πέρα και πριν από την αμαρτία, ανακαλύπτει το Θεό Λόγο ως το αρχέτυπο του ανθρώπινου προσώπου. Εκεί ανακαλύπτει ότι και η δυνατότητα και η ολοκλήρωση και η πραγματικότητα του προσώπου του ανθρώπου και της γνώσεώς του δόθηκαν στη θεοείδεια και χριστοείδεια του θεόπλαστου Αδάμ.

Όλες οι ανθρώπινες ιδιότητες έχουν ρίζα και πηγή τους το Θεό Λόγο. Για τον όσιο Μακάριο η χάρη του Θεού Λόγου εμφανίζεται ως δημιουργική ενέργεια μέσα στην όλη προσωπικότητα του Αδάμ. Για τον Αδάμ ο Λόγος είναι το παν «είτε γνώσις, είτε κληρονομία, είτε διδασκαλία». Στο Λόγο βρίσκεται η δυναμικο-μεταφυσική αρχή της πτώσεως. Στην προπρωτική γνώση του Αδάμ «ο Λόγος πάντα ην». Με

τέτοια σχέση προς το Θεό Λόγο ο Αδάμ εισέρχεται στον κόσμο της Τριαδικής Θεότητας. Όλος ο προ της πτώσεως βίος του Αδάμ αναφύεται, αυξάνει και κινείται στη σφαίρα του Τριαδικού Θεού. Αυτό το δηλώνει σαφώς η Αγία Γραφή με όσα διδάσκει για την «κατ' εικόνα Θεού» δημιουργία του ανθρώπου.

Η μυστική εστία της προσωπικής υπάρξεως του ανθρώπου συγκεντρώνεται σ' αυτή την εικόνα. Με αυτή την εικόνα δίνεται άπειρη θεία αξία στον Αδάμ. Με τη θεοείδειά του ο άνθρωπος Αδάμ υπερέχει από όλη την κτίση και γίνεται άξιος ν' αποβεί η μονή της αναπαύσεως του Θεού. «Ο άνθρωπος είναι προορισμένος για μεγάλη τιμή. Κοίταξε πόσο μεγάλος είναι ο ουρανός και η γη, ο ήλιος και η σελήνη, και όμως δεν έδειξε την εύνοιά του σ' αυτά ο Θεός, παρά μόνο στον άνθρωπο βρίσκει ανάπαυση». Όμως ο άνθρωπος όχι μόνο «έχει μεγαλύτερη αξία από όλα τα δημιουργήματα...όχι μόνο από τα ορατά, αλλά και τα αοράτα, δηλαδή τα λειτουργικά πνευμάτα. Γιατί δεν είπε για τους αρχαγγέλους Μιχαήλ και Γαβριήλ «ας τους δημιουργήσουμε κατ' εικόνα και ομοίωση δική μας (Γεν. 1,26), αλλά μόνο για τη νοερή ουσία του ανθρώπου, δηλ. την αθάνατη ψυχή». Διά της αθανασίας της ψυχής του ο άνθρωπος εισέρχεται, στην αρχική, την προορισθείσα γι' αυτόν, αθανασία.

Το μυστικό αίνιγμα της ψυχής έγκειται στον Κύριο. Η ψυχή είναι «θρόνος δόξης» Του. «Ουδεμία άλλη τις οικείωσις έστι και ωφέλεια τοιαύτη, ειμή ψυχής προς Θεόν και Θεού προς αυτήν». Ο όσιος Μακάριος στην ψυχή βλέπει «την συγγένειαν Θεού προς άνθρωπον και ανθρώπου προς Θεόν». Η συγγένεια αυτή του Θεού με τον άνθρωπο δεν είναι πλατωνική «φυσική συγγένεια», αλλά φθάνει μόνο ως τη θεοείδεια, όπως θα φανεί και πιο κάτω. Διότι η ψυχή είναι «ένα δημιούργημα πνευματικό και ωραίο και μεγάλο και θαυμαστό και καλό, κατ' εικόνα και ομοίωση του Θεού». Ο μυστικός πυρήνας του προσώπου του Αδάμ είναι χριστοειδής, αφού ο Αδάμ δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα Αυτού» (δηλ. του Χριστού). Ο όσιος Μακάριος ωστόσο ξεκαθαρίζει καλά ότι δεν ταυτίζεται η ψυχή με το Θεό. «Δεν προέρχεται η ψυχή από τη φύση της θεότητας, ούτε από τη φύση του σκότους της πονηρίας». Η ψυχή δεν είναι Θεός, αλλά έχει σκοπό «να κοινωνήσει στη ζωή της θεότητας». Ο θεοειδής χαρακτήρας της φύσεώς της αποβαίνει σε πνευματικότητα. «Όταν δημιούργησε ο Θεός τον Αδάμ δεν του έδωσε φτερά όπως στα πουλιά. Τον προετοίμασε να δεχτεί τα φτερά του Αγίου Πνεύματος που θα του δώσει στη μελλοντική ανάσταση και τα οποία θα

τον ελαφρύνουν και τον οδηγήσουν όπου θέλει το Πνεύμα» . Το Πνεύμα ενεργεί στον Αδάμ όπως στους προφήτες, τον διδάσκει όπως τους προφήτες. Η χριστοείδεια του προσώπου του Αδάμ συμπληρώνεται με τη δημιουργική πνευματικότητα. Η χριστοείδεια της ουσίας του σημαίνει όχι λιγότερο και πνευματοείδεια, αφού ο Αδάμ δημιουργήθηκε όχι μόνο κατ' εικόνα του Χριστού, αλλά και «κατ' εικόνα του Πνεύματος». Έχοντας δώσει μια λεπτή ανάλυση του προσώπου του Αδάμ ο Μακάριος, συνεχώς μας φανερώνει ότι εικόνα Θεού είναι το κέντρο της ψυχής του Αδάμ και το κέντρο της βουλήσεώς του και της γνώσεως και του σώματός του.

Η «κατ' εικόνα Θεού» θεόκτιστη ψυχή ανήκει στο Θεό, όχι στον εαυτό της. Έχει την αληθινή ζωή της «όχι από τη δική της φύση, αλλά από τη θεότητά του, από το δικό του Πνεύμα, από το δικό του φως, να έχει τροφή πνευματική και πόση πνευματική και ενδύματα ουράνια, που είναι η αληθινή ζωή της ψυχής». Η ζωή της ψυχής είναι «η μυστική και άρρητος κοινωνία του επουρανίου βασιλέως». Η μεταφυσική και αιώνια αξία της ψυχής έγκειται στο ότι η ψυχή είναι κατ' εικόνα της Αγίας Τριάδος. Έγκειται δηλαδή στην τριαδική θεοείδειά της, χάρη στην οποία η ψυχή υψώνεται σε υπεραγγελικά ύψη και ριζώνεται στη θεία ζωή, στη θεία αθανασία. Η άφθαρτη αξία της γνώσεως της ψυχής έγκειται στα μυστικά βάθη της τριαδικής θεοείδειάς της. «Γιατί αυτός που μπόρεσε να γνωρίσει τη μεγάλη αξία της ψυχής του, αυτός μπορεί να καταλάβει τη δύναμη και τα μυστήρια της θεότητας». Η «εικών του Θεού» εμφανίζεται στο προπρωτικό πρόσωπο του ανθρώπου ως εστία, μέσα στην οποία συγκεντρώνονται όλες οι αξίες του.

Η ψυχή «έχει μέλη πολλά άνκαι είναι μία». Τα μέλη της ψυχής, που από τον όσιο Μακάριο ονομάζονται «οι βασιλικώτεροι λογισμοί» της, είναι τα επόμενα: το θέλημα, η βούληση, η συνείδηση, ο νους, η αγαπητική δύναμη. Έκτος απ' αυτά, ο Όσιος μνημονεύει και λογισμούς, «κατηγορούντας και απολογουμένους», καθώς και διακριτικό μέλος. Κάθε μέλος της ψυχής βρίσκεται σε σχέση υποταγής προς τη ψυχή ως ολότητα. Αποκτά δε την αξία του, τη δημιουργική δύναμη και τη ζωή του από την τριαδική θεοείδειά της. Η υπεροχή του διακριτικού μέλους εκδηλώνεται στο ότι αυτό εμφανίζεται ότι «διευθύνει τη ψυχή με το σώμα». Ο νους και το διακριτικό μέλος για τον όσιο Μακάριο είναι σχεδόν ταυτόσημα. Ο νους είναι «ο οφθαλμός της ψυχής», με τον οποίο η ψυχή βλέπει τα μυστήρια της θεοϋφαντης κτίσεως. Και ακόμη περισσότερο: «Ο θρόνος της Θεότητος είναι ο νους· και πάλιν ο θρόνος

του νου είναι η Θεότητα». Γι' αυτό ακριβώς και τονίζεται ιδιαίτερα ο υψηλός προορισμός του νου. Η θεοείδεια του νου είναι αλήθεια, χωρίς την οποία η ανθρώπινη προσωπικότητα δεν μπορεί να κρατηθεί στη σφαίρα της Θεότητας, έξω από την οποία ο αληθινός βίος είναι από μεταφυσική και οντολογική έποψη αδύνατος. Στη σφαίρα της Θεότητας συγκεντρώνεται και η βούληση της προσωπικότητας του Αδάμ. Ο Αδάμ είναι αυτεξούσιος, διότι η βούλησή του είναι «κατ' εικόνα και ομοίωσιν Θεού». Το θεοειδές του Αδάμ εκδηλώνεται στην ελεύθερη βούληση, όπως και στον ίδιο το νου. Μόνο ως ολότητα η ψυχή είναι πλήρης και ολόκληρη «εικών Θεού». Κάθε μέρος της ψυχής εμφανίζεται ως τμήμα αυτής της ολότητας, αυτής της «εικόνας».

Η ψυχή δεν είναι μόνο «έσωθεν», αλλά και «έξωθεν» του ανθρώπου, τον περιέχει. Αλλά και το ίδιο το σωματικό μέρος του ανθρώπου δεν είναι τίποτε άλλο παρά το όργανο της ψυχής. Η ψυχή έχει εικόνα και μορφή όπως ο άγγελος.

Το πρόσωπο του Αδάμ, θεωρούμενο στο ενιαίο σύνολό του, εμφανίζεται ως ιδεώδης ακεραία ολότητα, την οποία δημιουργεί και διατηρεί η τριαδική θεοείδεια της ψυχής. Η έννοια και η ρίζα του προσώπου βρίσκεται στον τριαδικό Θεό. Όπου ο τριαδικός Θεός, εκεί και το πρόσωπο. Χωρίς την αγία Τριάδα το πρόσωπο είναι, από οντολογική, ψυχολογική και γνωστική άποψη, ανύπαρκτο. Η τριαδική θεοείδεια του προσώπου του Αδάμ τον κάνει «καθαρόν από αμαρτίας» και «απαθή». Η καθαρότητα από την αμαρτία και η «απάθεια» δημιουργούν την «απαθή» γνώση, την ακέραια, την τέλεια γνώση. Η «εικών Θεού», που είναι το κέντρο του προσώπου του Αδάμ, είναι άρα και το κέντρο της γνώσεως του Αδάμ.

Επομένως όλη η προπρωτική γνώση του Αδάμ είναι γνώση που δημιουργήθηκε και σχηματίσθηκε κατ' εικόνα Θεού. Η ουσία της ανθρώπινης συνειδήσεως ενεργεί κατ' εικόνα Θεού, και όλες οι εκδηλώσεις της προσωπικότητας, γνώση, φρόνηση, πίστη, αγάπη και άλλες, ενεργούνται «κατά την εικόνα του Πνεύματος».

Όλη τη γνώση την κυβερνά ο Θεός καθισμένος στο θρόνο του νου. Ως «αντικείμενο» της γνώσεως εμφανίζεται ο Θεός και η θεόκτιστη φύση, και ως «υποκείμενο» η ανθρώπινη προσωπικότητα με το θεοειδές όργανο της γνώσεως – εικόνα Θεού. Η γνώση του ανωτέρου κόσμου από τον Αδάμ είναι εφικτή χάρη στην οργανική ένωση με τον ανώτερο κόσμο και με τη βοήθεια της επουράνιας εικόνας. Η γνώση του υλικού κόσμου πραγματοποιείται χάρη στην οργανική ένωση με τον υλικό κόσμο και με

τη βοήθεια της ίδιας της εικόνας του. Ενώ με τις μεταφυσικές του ρίζες ο άνθρωπος βρίσκει θέση στον κόσμο της Θεότητας, με τις φυσικές του ρίζες κατεβαίνει στη φυσική βάση της οικουμένης. Η καθαρή λοιπόν φύση του Αδάμ δημιουργεί καθαρή γνώση.

**του Αγίου Ιουστίνου Πόποβιτς, «Οδός Θεογνωσίας», Εκδ. Γρηγόρη,
Αθήνα 1985, σ.19-26.**

Πηγή : www.pemptousia.gr/